

יורח מחמת שהיתה בה יותר שומן עקב העיבור, ועכשיו יש בה פחות
שומן מחמת הנגיחה, על המזיק לשלם **לבעל הפרה**, כיון ששומן
הפרה אינו שייך לעובר שבמעיה, למרות שהוא נגרם מחמת העיבור,
אבל את הנפיקא – השווי של הפרה מחמת הנפח שנראתה גדולה עקב
העיבור, **מאי** – למי יצטרך המזיק לשלם על זה שהיא נראית עכשיו
יותר קטנה, האם לבעל הפרה או לבעל הולד, שהרי הפרה היתה
נראית יותר גדולה מחמת הולד שהיה בתוכה. **רב פפא אמר**, צריך
לשלם את השווי של הנפח **לבעל הפרה**, כיון שהוא יכל למכור את
פרתו ביוקר מחמת המראה שלה, אף אם הולד שבתוכה שייך לאדם
אחר, אבל בעל הולד לא יכל למכור את הולד ביוקר מחמת מראה
הפרה. **ורב אחא ברביה רב איקא אמר**, בעל הפרה ובעל הולד
חולקין את התשלום על השווי של הנפח, משום שהנפח של הבהמה
המעוברת כולל גם את הולד. מסכמת הגמרא: **והלכתא** שבעל הפרה
ובעל הולד חולקין את התשלום על השווי של הנפח:

משנה

לעיל (ט: שנינו, שכשהניקח הכניס את שורו לרשות המזיק, וניקח על
ידי שורו של בעל הבית, פטור המזיק. המשנה שלפנינו מבארת
בשלושה אופנים, במי שהכניס חפציו לחצר חברו, ברשותו או שלא
ברשותו, והזקוק חפציו על ידי חפציו בעל החצר, או שהזקוק חפציו בעל
החצר על ידי חפציו. באיזה אופן בעל החצר חייב, ובאיזה אופן
המכניס חייב.
הקדר – אומן העושה קדרות למכרן בשוק, **שהכניס קדרותיו לחצר**
בעל הבית שלא ברשות, ונשכרה בהמתו של בעל הבית את הקדרות,
פטור בעל הבית, כיון שלא היה לקדר להניחם בחצירו. **ואם הונקה**
בהמת בעל החצר בהן, כגון שנפלה ונשברה רגלה, בעל הקדרות חייב
לשלם. ואם הכניס את קדרותיו ברשות, שאמר לו בעל החצר, היכנס,
ושברתם בהמת בעל הבית, בעל החצר חייב לשלם. מפני שכשנותן
לחבירו רשות להכניס את חפציו לחצרו, מקבל עליו שמירתם, וכאילו
אמר הכנס ואני אשמור, וכשלא שמר חייב לשלם.
ומבארת המשנה אופן נוסף, אם **הכניס את פירותיו לחצר בעל הבית**
שלא ברשות, ואכלתן בהמתו של בעל הבית, פטור מלשלם, כיון
שלא נתחייב בשמירת הפירות. **ואם הונקה בהן, כגון שמערו רגליה**
על ידיהן, או שהחלוקה נפלה ונשברה רגלה, בעל הפירות חייב
לשלם, כדן הכורה בור ברשות הרבים, או כאדם המזיק, שהיה לו
לשמור על פירותיו שלא יזקוק על ידיהן, ופשע ולא שמרן. **ואם הכניס**
ברשות, שאמר לו בעל החצר, היכנס, ואכלה בהמת בעל החצר מהן,
בעל החצר חייב לשלם. מפני שכשנותן לחבירו רשות להכניס את
פירותיו לחצרו, מקבל עליו שמירתן, וכאילו אמר הכנס ואני אשמור,
וכשלא שמר חייב לשלם.
ומבארת המשנה אופן נוסף, אם **הכניס את שורו לחצר בעל הבית**
שלא

ואם **ליהא לפרה** – אין לפנינו את הפרה, או שהיא שוה פחות מחצי
הנזק, וכיון שתם משלם מגופו, והפרה איננה, לכן הוא תובע חצי נזק
מהולד, והולד ספק הזיק ספק לא הזיק, **ומשתלם** – גובה רק **רביעי נזק**
מן הולד. ואין חונת המשנה שגובה גם חצי נזק מהפרה וגם רבע נזק
מהולד, אלא גובה או חצי נזק מהפרה או רבע נזק מהולד.
מדייקת הגמרא: **משעמא** – הטעם שגובה מהולד רק רבע נזק הוא משום
דלא ידעין אי תהו ולד בהרה כי ננהא אי לא תהו – שאיננו יודעים
האם הולד היה יחד עם הפרה כשנגחה, או שהוא נולד קודם הנגיחה,
אבל אי פשיטא לן – אם היינו יודעים בודאות **דהנה ולד בהרה** –
שהולד היה בתוך הפרה **כי ננהא** – כשנגחה, ובשעה שבה הניקח
לגבות הפרה איננה, **משתלם כוליה** – גובה הניקח את כל חצי הנזק
מהולד, ורבא למעמיה – לשיטתו, **דאמר רבא, פרה מעוברת**
שהזיקה, הניקח גובה מולדה, מאי מעמא, משום שגופה היא –
שעבור ירך אימו, והולד הוא מגוף הפרה. ואילו **תרנגולת**
שהזיקה, הניקח אינו גובה מביצתה. מאי מעמא, משום שהביצה
אינה חלק מהתרנגולת, אלא פירשא בעלמא הוא – דבר נפרד
המופרש מגוף התרנגולת.

רבא חוזר לענין שור שנגח פרה והפילה, ומבאר איך שמים את דמי
הולד: **ואמר רבא, אין שמין לפרה** – את הפרה **בפני עצמה**, כמה
היתה שוה קודם הנזק, **והולד** – ואת הולד **בפני עצמו**, ובמחירו יקר
יותר, **אלא שמין לולד על גב פרה** – כאילו הוא בבטנה, ורואים כמה
היתה הפרה שוה בעודה מעוברת, וכמה היא שוה עכשיו, ובתוך
שומא זו נמצאים גם דמי העובר. **שאם אי ו**– אין **אתה אומר בן**, אלא
שהמזיק צריך לשלם את דמי הולד לחוד ואת דמי הפרה לחוד, **נמצא**
שאמה מבהיש את הפיוק, ומפסיד את ממונו. וכן אתה מוצא
בקומע יד עבדו הכנעני של חברו, שלא שמים כמה ממון אדם מוכן
לקבל כדי שיקטעו את יד עבדו, אלא שמים כמה היה העבד שוה עם
יד, וכמה הוא שוה ללא יד, כיון שעבור קטעת יד העבד דורשים ממון
רב, ונמצא שהמזיק מפסיד. וכן אתה מוצא במזיק שדה של חברו,
שלא שמים כמה אדם מוכן ליטול עבור ערוגה אחת בפני עצמה, שוה
ממון רב, אלא שמים בית סאה בשדה זו, כמה היתה שוה עם ערוגה
מלאה פירות, וכמה היא שוה בלעדיה.

הגמרא מקשה על דברי רבא: **אמר ליה רב אחא ברביה דרבא, לרב**
אשי. ואי הינא הוא – אם עיקר הדין הוא שמשלם את דמי הולד
לחוד, **ליבחוש מזיק** – שיפסיד המזיק, ומדוע אנו מבקשים להקל עליו.
מתרצת הגמרא: **משום דאמר ליה המזיק לניקח, פרה מעברתא**
אוקתה – פרה מעוברת הזיקתי לך, ולכן **פרה מעברתא שיימא לך**
– פרה מעוברת אני שם לך, כלומר אני חלק לך תשלום על הולד לפי
מה שהיה שוה בבטן אמו, ואיננו באים להקל על המזיק, אלא כך הוא
דינו מלכתחילה. משלם לפי מה שהיה העובר שוה בבטן אמו.
הגמרא דנה איזה חלק מהנזק שייך לבעל הולד. מבררת הגמרא:
פשיטא שאם הפרה דתך – שייכת לאדם אחד **והולד דתך** – שייך
לאדם אחר, את ה**פשיטא** – פיטום הפרה דהיינו שהפרה היתה שוה

להכניס, שמיירת קדירות קבל עליו בעל החצר כאילו אמר שישמור
עליהם, ואפילו אם נשקרו ברוח בפשיעתו, באופן ששומר חנם חייב,
חייב לשלם. אך המכניס לא קיבל על עצמו שמירה, ולכן כשהכניס
ברשות פטור.
שינוי במשנה, הכניס פירותיו לחצר בעל הבית וכו' ואם הוזקה בהן,
בעל הפירות חייב. הגמרא מבררת איך הוזקה: אמר רב, לא שנו
שבעל הפירות חייב בנזקי הבהמה, אלא שהוחלקה בקנה, אבל אם
אכלה יותר מדאי, וחלתה בחולי מעיים ומתה, פטור, מאי טעמא –
מה הטעם שפטור, משום דהנהו – שהיה לה שלא תאכל באופן
שחזק, והיא הוזקה לעצמה, והמכניס לא הוזקה, וגם לא קיבל עליו
שמירה.
אמר רב ששץ, אמינא – אומר אני, שפי ימים ושכב רב –
כשהתננמם ושכב רב, אמר להא שמעמא – לשמועה זו. ומוכיח
שאינה הלכה, דתניא, הנותן סם המות לפני בהמת חבירו ואכלתו
ומתה, פטור מדיני אדם, שאין בית דין מחייבים אותו, ותנייב לשלם
כדי לצאת בדיני שמים. משמע, שדווקא כשנתן לפניו סם המות,
הוא שפטור, משום דלא עבידא דאכלה – שאינה עשויה לאכול זאת,
אבל כשהניח לפניו פירות, דעבידא דאכלה – שעשויה לאכול אותן,
אם אכלה הרבה מהן ומתה, בדיני אדם נמי מחייבים, ואמאי – מדוע
חייב, הרי תניא לה – היה להו שלא תאכל, ואין בעל הפירות נחשב
למוזיקה.
מתרצת הגמרא, אמרי – יש לומר, שהוא הדין אפילו כשהניח לפניו
פירות ואכלה הרבה ומתה נמי פטור מדיני אדם, והא קא משמע לן
– וזה מה שהשמיענו בכך שנקט סם המות, דאפילו כשהניח סם המות
נמי, דלא עבידא דאכלה – שאינה עשויה לאכול, חייב בדיני שמים,
וכל שכן כשהניח לפניו פירות שחייב.
הגמרא מתרצת עוד: ואביעית אימא – ואם תרצה, אמור לתרץ, שסם
המות הנזכר בברייתא נמי מדובר באפזותא – סם המות בצורת עשב,
דהיינו פירי – שהוא כפירות, ועשויה לאכול, ואף על פי כן פטור
מדיני אדם, משום שהיה לה שלא תאכל, וכמו כן בפירות הראויים לה,
אם אכלה הרבה ומתה, פטור, וכבר.
הגמרא מקשה על רב מברייטא: מיתבי, האשה ששכנה לטוחין
חטים אצל בעל הבית המשכיר ריחים שלא ברשות, ואכלתן
בהמתו של בעל הבית, פטור, שאינו צריך לשמור שלא תאכלם.
ואם הוזקה הבהמה על ידי החטים, תיבית, ובפשטות היינו שאכלה
הרבה ומתה, וקשה, ואמאי – מדוע חייבת, נימא הנה לה – נאמר
שהיה לבהמה שלא תאכל מן החטים, והיא הוזקה את עצמה.
מתרצת הגמרא, אמרי – יש לומר, ופי עדיפא ממתניתין – וכי עדיפה
הברייטא ממשנתני, דאוקימנא – שהעמדתה, שדווקא כשהוחלקה
בקנה חייב, אבל כשאכלה הרבה ומתה, פטור. ואף את הברייטא נפרש
שהוחלקה בהן, אך אם אכלה הרבה, פטורה, משום שהיה לה שלא
תאכל.
שואלת הגמרא, ודקארי לה מאי קארי לה – מי שהקשה זאת מה
עלתה בדעתו להקשות, ולא להעמיד כמשנה שאכלה מהן. משיבה
הגמרא, אמר לך המקשה, בשלמא מתניתין העמדנו כן, משום דקתני
אם הוזקה בקנה, ותיבת 'בהן' מתפרשת שהוחלקה בקנה הוא, ולא
כשאכלה, אבל הקא בברייטא, קתני אם הוזקה, ולא קתני בקנה,
מסתבר שאכלה הוא דקתני – כוונת הברייטא שהוזקה באכילה
הכתובה בתחילה. מבארת הגמרא, ואידך – התרצן, שפירש
שהוחלקה בהן, אמר לה, לא שנא – אין לחלק בין כשכתוב 'בהן', ובין
שלא כתוב, ואף הברייטא מדברת שהוחלקה בהן ולא כשאכלה.
הגמרא מקשה עוד מברייטא: תא שמע, הכניס את שורו לחצר בעל
הבית שלא ברשות, ואכל השור חמין, והתרצו – נחלה בחולי מעיים,
ומת, פטור בעל החצר. ואם הכניס ברשות, בעל החצר חייב, וקשה,
ואמאי – מדוע חייב, הרי תניא ליה – היה על השור שלא יאכל מן
החמין.

ברשות בעל החצר, ונחנה שורו של בעל הבית, או ששכבו בלבו של
בעל הבית, פטור מלשלם. ואם נחנה הוא – השור של המכניס, את
שורו של בעל הבית, חייב לשלם. ואם נפל לבורו של בעל החצר
והקאיש את מימיו ואינם ראויים לשתיה, חייב לשלם. ואם היה אכיו
או פגו של בעל הבית לתוכו – בתוך הבור, ומתה, משלם את הפופר
לירשי האב או הבן, כדון שור שהמית אדם, המבואר לעיל (מא). ואם
הכניס ברשות, והזקק על ידי שורו או כלבו של בעל החצר, בעל
החצר חייב לשלם.
רבי אומר, בבבלי – בכל האופנים ששינו, אם ניוזוק חפצי המכניס,
אף כשהכניס ברשות, בעל החצר אינו חייב לשלם, משום שלא קיבל
שמירת את חפצי המכניס, אלא המכניס ישמור על חפציו, עד שיקבל
עליו בעל החצר בפירוש לשמור את חפצי המכניס.

גמרא

שינוי במשנה, הקדר שהכניס קדירותיו לחצר בעל הבית שלא ברשות,
והוזקה בהן בהמתו של בעל החצר, חייב המכניס: מדקדקת הגמרא,
טעמא – הטעם שהוא חייב, משום דשלא ברשות הכניס, הא – משמע,
שאם הכניס ברשות, לא מחייב בעל קדירות בנזקי בהמתו דבעל
הצר, ולא אמרינן שכשהכניס ברשות, על אף שלא פירש שמקבל על
עצמו לשמור, מכל מקום קבולי קבלי – קיבל בעל קדירות על עצמו
נמירותא דההמתו דבעל הצר – שמירת בהמתו של בעל החצר, שלא
תינזק בקדירותיו, ומוכח מכך, דמני – כשיטת מי היא משנתנו, שיטת
רבי היא, דאמר בסוף המשנה, כל שנתן רשות פטורא להכניס
לחצרו, ולא פירש שמקבל עליו שמירה, לא קבלי עליה נמירותא –
אינו מקבל על עצמו שמירה, והוא הדין שהמכניס אינו מקבל על
עצמו שמירת בהמת בעל החצר שלא תינזק.
מקשה הגמרא, אימא – אמור את הסיפא של דין זה, אם הכניס
ברשות, בעל החצר חייב לשלם, על אף שלא קיבל עליו שמירה.
אתאן לרבנן – דין זה לחכמים הוא, דאמרי, שכשנתן רשות פטורא
– בלא לפרש שמקבל עליו שמירה, נמי קבולי קבלי עליה נמירותא
– מקבל עליו שמירה, וכפשע ושברה בהמתו את הקדירות, חייב
לשלם. והוא הדין שכשהכניס ברשות מקבל עליו לשמור שלא יזיק,
וכשהוזקה בהמת בעל החצר בקדירות, חייב לשלם.
וממשיכה הגמרא לבאר קושייתה, ותו – ועוד יש לדקדק, ששינוי
בסוף המשנה, רבי אומר, בבבלי – בכל האופנים ששינו, אף שנתן
רשות להכניס חפצים לחצירו, אינו חייב לשלם אם הוזקה בהמתו את
החפצים, עד שיקבל עליו בעל הבית במפורש לשמור שבהמתו לא
תזיק, ונמצא, שרישא שדווקא כשהכניס שלא ברשות חייב בנזקי בעל
החצר, וסיפא שאף כשנתן רשות להכניס חפצים לחצירו, אינו חייב
לשלם את נזקי בהמתו, הם כשיטת רבי, ונביעיתא – והדין שבאמצע,
שכשנתן רשות חייב בנזקי בהמתו, היא כשיטת רבנן, שאף בסתמא
מקבל עליו שמירה.
מתרצת הגמרא, אמר רבי ירמיה, תברא – המשנה קשה, ושני הדינים
שבתחילת המשנה נחלקו בשיטת חכמים, מי ששנה זו – את הרישא,
שדווקא כשהכניס שלא ברשות חייב בעל הקדירות בנזקי הבהמה,
ומשמע שכשהכניס ברשות פטור, סובר שלא נחלקו חכמים ורבי,
וסוברים שאף כשנתן בעל החצר רשות, פטור אם שברה בהמתו את
הקדירות, לא שנה זו – את ההמשך, שכשנתן בעל החצר רשות
ושברה בהמתו את הקדירות, חייב לשלם, אלא סובר שפטור אף
כשנתן רשות. והתנא ששנה את הסיפא שכשנתן בעל החצר רשות,
חייב בנזקי הקדירות, סובר שחכמים חולקים על רבי, וסוברים שאף
כשהכניס ברשות חייב בעל הקדירות בנזקי בהמת בעל החצר.
הגמרא מביאה תירוצ נוסף. רבא אמר, בולא – כל תחילת המשנה,
שיטת רבנן היא, ואף כשלא פירש שמקבל על עצמו שמירה, חייב
לשמור, ומה שמשמע ברישא שכשהכניס ברשות אינו חייב בנזקי בעל
החצר, אין זה רק לרבי, אלא אף לחכמים, וברשות – כשנתן רשות

המשך ביאור למסכת בבא קמא ליום ראשון עמוד ב

1 מתרצת הגמרא, אָמַר רָבָא, בְּרִשּׁוֹת אֲשָׁלָא בְּרִשּׁוֹת קְרָמִית – וכי הנך
 2 מקשה מהכניס ברשות על שלא ברשות, הרי יש לחלק, שדווקא
 3 כשהכניס שלא ברשות פטר רב, כיון שלא קיבל על עצמו שמירה,
 4 והיה לה שלא תאכל. אבל כשהכניס בְּרִשּׁוֹת, הרי שְׁמִירַת שׁוֹרוֹ של
 5 המכניס קָבֵל בעל החצר עָלָיו, וְאִפִּילוּ אם חָנַק אֶת עַצְמוֹ בפשיעת
 6 בעל החצר, ולכך גם כשאכל חיטין ומת, חייב:
 7 התבאר, שלחכמים כשבעל החצר נותן רשות להכניס לחצרו, מקבל
 8 על עצמו שמירה, ולרבי רק כשמקבל זאת בפירוש. הגמרא מסתפקת
 9 האם מקבל על עצמו אחריות גם מנזקי אחרים, או שרק שלא יוזק
 10 משורו: אִיבָּעִיָּא לָהּ – הסתפקו בני הישיבה, הִיכָא דְקָבִיל עָלֶיהָ
 11 נְטִירוֹתָא – כשבעל החצר קיבל על עצמו שמירה, מָהוּ – מה הדין,
 12 האם רק מנזקים דְנִפְשִׁיָּה – של שורו או כלבו, הוּא דְקָבִיל עָלֶיהָ –
 13 קיבל על עצמו, אבל מאחרים לא, או דְלָמָא – שמא נאמר, שֶׁאִפִּילוּ

14 נְטִירוֹתָא דְעָלְמָא – שלא יוזק מאחרים, גם קָבִיל עָלֶיהָ – קיבל על
 15 עצמו.
 16 הגמרא פושטת מבריייתא: תָּא שְׁמַע, דִּתְנִי רַב יְהוּדָה בְּרִי סִימּוֹן,
 17 בְּנֻזְקִין דְּבִי קֶרְנָא – בברייטות סדר נזיקין שנשנו בבית מדרשו של
 18 קרנא, הַכֵּנִים פִּירוֹתָיו לְחֻצָּר בְּעַל הַבַּיִת שְׁלֹא בְּרִשּׁוֹת, וְכֹא שׁוֹר
 19 מִמָּקוֹם אַחֵר וְאֹכֵלָן, פָּטוֹר. וְאִם הַכֵּנִים בְּרִשּׁוֹת, חַיִּיב. מבררת
 20 הגמרא, מָאֵן פָּטוֹר וּמָאֵן חַיִּיב – מיהו הוא הפטור והחייב כאן, לָאוּ –
 21 האם לא] פָּטוֹר
 22 בְּעַל הַחֻצָּר כשלא נתן רשות, [וְחַיִּיב בְּעַל הַחֻצָּר כשנתן רשות], הרי
 23 שכשנותן רשות מקבל עליו שמירה אפילו מאחרים.
 24 דוחה הגמרא, אָמַרִי, לֹא, הפטור והחייב אינו בעל החצר, אלא פָּטוֹר
 25 היינו בְּעַל הַשׁוֹר, וְחַיִּיב היינו בְּעַל הַשׁוֹר. שואלת הגמרא, וְאִי – ואם
 26 נפרש שהפטור והחייב הוא בְּעַל הַשׁוֹר,